

PATRZĄC WSPÓLNIE W KIERUNKU JEDYNEGO BOGA

Ponad trzydzieści lat temu, 30 kwietnia 1986 r., św. Jan Paweł II, jako pierwszy papież, odwiedził synagogę większą w Rzymie, spotykając się z Elio Toaffem, naczelnym rabinem Rzymu. Wówczas pierwszy głos zabrał gospodarz, zauważając, że Kościół w sposób radykalny zmienił swoje nauczanie na temat Żydów i traktuje ich z szacunkiem i powagą. Ojciec Święty zaś wypowiedział słynne już dziś słowa, nawiązując do nauczania II Soboru Watykańskiego: „Po pierwsze, wgłębiając się we własną tajemnicę, Kościół Chrystusowy odkrywa więź łączącą go z judaizmem (*Nostra aetate* 4). Religia żydowska nie jest dla naszej religii rzeczywistością zewnętrzną, lecz czymś wewnętrznym. Stosunek do niej jest inny aniżeli do jakiegokolwiek innej religii. Jesteście naszymi umiłowanymi braćmi i – można powiedzieć – naszymi starszymi braćmi” (nr 4).

Jak ważny jest dialog pomiędzy religiami, nikogo chyba nie trzeba przekonywać. Dialog ten prowadzony jest również w przestrzeni naukowej. Redakcja postanowiła się włączyć w to dzieło, podejmując się publikacji serii artykułów poświęconych studiom hebraistycznym. Po raz pierwszy całość zeszytu zawiera materiały będące wynikami badań uczonych w znakomitej większości spoza Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu. Po raz pierwszy również wszystkie artykuły są opublikowane w języku angielskim, co wpisuje się w tendencję rozwojową naszego czasopisma i podwyższania jego standardów, z ambicją wejścia na światowy rynek wydawniczy i badawczy.

Pierwszy materiał, autorstwa Daniela J. Laskera (Ben Gurion University of the Negev, Beer Sheva), zatytułowany „Jewish Anti-Christian Polemical Treatises in Early Modern Central and Eastern Europe: Where Are They?”, jest poświęcony rzadkim polemicznym traktatom antychrześcijańskim pisanym przez Żydów w środkowej i wschodniej Europie pomiędzy XV a XVIII w. po Chr. Drugi artykuł, autorstwa ks. Rajmunda Pietkiewicza (Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu), zatytułowany jest „Jews and Their Language in Wujek’s Bible 1599”. Autor przedstawił w nim wiedzę na temat Żydów i ich języka zawartą w komentarzach i wstępach do Biblii w przekładzie Jakuba Wuj-

ka z 1599 r. oraz jej źródła i oddziaływanie na czytelnika. Autorem kolejnego opracowania jest Vassili Schedrin, który zatytułował je „The Russian Jewish Question, Asked and Answered. Virtual Polemics Between Moisei Berlin and Yakov Brafman in the 1860s”. Na postawioną kwestię integracji wyznawców judaizmu z rosyjskim społeczeństwem udzielił odpowiedzi, opierając się na opiniach i poszukiwaniach dwóch wybitnych postaci świata judaizmu dziewiętnastowiecznej Rosji – Moisei Berlina and Yakova Brafmana. Pierwszy był zdania, że integracja ta jest możliwa i że to ona umożliwi Żydom i nie-Żydom życie w pokoju. Drugi był zdania, że dalsza separacja pomiędzy Żydami a nie-Żydami będzie postępowała, prowadząc do nowych antagonizmów i alienacji. Artykuł zatytułowany „The Translation of the New Testament into Hebrew in the Eyes of Franz Delitzsch: Philology, Mission, Theology” przygotował Eran Shuali (University of Strasbourg). Podkreślił on znaczenie przekładu Nowego Testamentu na język hebrajski z 1877 r. dla badań filologicznych nad językiem Biblii Hebrajskiej oraz językiem hebrajskim używanym w czasach Jezusa. Opracowanie Daniela Soukupa (Institute of Czech Literature of the CAS, Praga) pt. „*Oh, Bestia Synagoga! The Representation of Jews in Czech Sermons at the Turn of the 17th and 18th Centuries*”, poświęcone zostało wykorzystaniu motywu Żyda w czeskich kazaniach na tle antysemitycznej polityki rządu. Autorką kolejnego z prezentowanych artykułów jest Sheila A. Spector. Zatytułowała go „The Role of the *Jew* in Franciscus Mercurius van Helmont’s *Adumbratio kabbalae christianae*”, a przedstawiła w nim w formie dialogu pomiędzy chrześcijańskim filozofem a kabalistą, utożsamianym z Żydem, swoje poglądy inspirowane dziełem Franciscusa Mercuriusa van Helmonta pt. „*Adumbratio Kabbalae Christianae*”. W ostatniej pracy, zatytułowanej „Judaizing and Identity in the Earliest Transylvanian Sabbatarian Writings (1588?–1621)”, zamieszczonej w niniejszym tomie Réka Újlaki-Nagy (University of Erfurt) przedstawiła ruch Sabatarian zamieszkujących Transylwanię oraz ich, odkryte w XIX w., pisma, kładąc akcent na ich pochodzenie oraz stosunek do Żydów i judaizmu.

Oddając do państwa rąk pierwszy w historii anglojęzyczny zeszyt Wrocławskiego Przeglądu Teologicznego, wyrażam radość, że dzięki współpracy z wieloma środowiskami naukowymi doszło do tak ważnego kroku na drodze prowadzącej do umiędzynarodowienia naszego czasopisma. Pragnę również wszystkich poinformować, że kolejne numery będą już w całości przygotowywane i wydawane w formie cyfrowej. Spoglądajmy wszyscy wspólnie w kierunku Jedynego Boga.

Ks. Sławomir Stasiak
Redaktor naczelny

LOOKING TOGETHER IN ONE DIRECTION OF ONE GOD

More than thirty years ago, on April 30th 1986, Saint. John Paul II, as the first Pope, visited the greater synagogue in Rome, meeting with Elio Toaff, the chief rabbi of Rome. At that time, the householder spoke as the first one, noting that the Church radically changed her teaching about Jews and treats them with respect and seriousness. The Holy Father told the words – famous today – referring to the teaching of the Second Vatican Council: “First of all, getting deep into your own mystery, the Church of Christ discovers the towers that connect him with Judaism (*Nostra aetate* 4). The Jewish religion is not an external reality for our religion, but something internal. The attitude towards it is different than any other religion. You are our beloved brothers and – we can say – our older brothers” (No. 4).

It's needless to convince about the importance of the inter-religious dialog. This dialogue is also led in the scientific space. The editorial board has decided to contribute to this activity by publishing a series of articles about Hebrew Studies. It was the first time the entire volume has included materials that are the results of research done by scientists, the majority of whom, are mostly from beyond The Pontifical Faculty of Theology in Wrocław. It was the first time all articles have been published in English. It goes in accordance with the way our journal is growing and increase of its standards, as well as ambitions of introduction into the international publishing and research market.

The first material written by Daniel J. Lasker (Ben Gurion University of the Negev, Beer Sheva) is entitled “Jewish Anti-Christian Polemical Treatises in Early Modern Central and Eastern Europe: Where Are They?” It discusses rare polemic anti-Christian treatises written by Jews in the Central and Eastern Europe between the 14th and 18th century A.D. The second article by the Fr. Rajmund Pietkiewicz (Pontifical Faculty of Theology in Wrocław), is entitled “Jews and Their Language in Wujek's Bible 1599.” It presents the knowledge of Jews and their language included in the comments and introduction to the Bible translated by Jakub Wujek, from 1599, its sources and influence

on the reader. The author of the next piece of work is Vassili Schedrin who entitled it “The Russian Jewish Question, Asked and Answered. Virtual Polemics Between Moisei Berlin and Yakov Brafman in the 1860s.” Taking into account the issue of integration of Judaism followers with the Russian society, he answered to the question on the basis of opinions and search done by two remarkable figures of Jewish world of the 19th century Russia – Moisei Berlin and Yakov Brafman. The first one of them believed integration was possible and enabled the Jews and non-Jews to live a peaceful life. The second one believed that further separation between the Jews and non-Jews would become bigger and finally result in new antagonisms and alienations. Eran Shuali (University of Strasbourg) has prepared an article entitled “The Translation of the New Testament into Hebrew in the Eyes of Franz Delitzsch: Philology, Mission, Theology.” He highlighted the importance of the translation of the New Testament into Hebrew from 1877 for philological studies concerning the language of the Hebrew Bible as well as Hebrew language used in times of Jesus. The article by Daniel Soukup (Institute of Czech Literature of the CAS, Praga) entitled “*Oh, Bestia Synagoga!* The Representation of Jews in Czech Sermons at the Turn of the 17th and 18th Centuries” was dedicated to the use of Jewish motif in Czech sermons regarding the anti-Semitic government policy. Sheila A. Spector is the author of the next work entitled “The Role of the *Jew* in Franciscus Mercurius van Helmont’s *Adumbratio kabbalae christianae*.” She presented here, in a form of a dialogue between the Christian philosopher and a cabbalist identified with a Jew, her point of view inspired by the piece of work by Franciscus Mercurius van Helmont entitled “*Adumbratio Kabbalae Christianae*.” In the last paper entitled “Judaizing and Identity in the earliest Transylvanian Sabbatarian Writings (1588?–1621)” published in our journal Réka Újlaki-Nagy (University of Erfurt) presented the movement of Sabbatarians who inhabited Transylvania as well as their – discovered in the 19th century – writings focusing on their origins as well as attitude towards Jews and Judaism.

Giving to the audience the first issue of Wrocław Theological Review written in English, I am very grateful that thanks to the cooperation with numerous scientific communities, we have taken such a meaningful step towards the internationalization of our scientific periodic. I would also like to inform that next issues of our journal are going to be prepared and published entirely in a digital form. Let’s look towards our One and Only God together.

Fr. Sławomir Stasiak
Editor-in-chief